

SKUPINA ZA RJAVEGA SRAKOPERJA

POPIS RJAVEGA SRAKOPERJA *Lanius collurio* NA GORIČKEM

Mentor: Matjaž Kerček

Udeleženci: Valentin Gregor, Neža Kocjan, Maja Špilak, Nika Žibert

UVOD

Namen naše skupine je bil popis rjavega srakoperja (*Lanius collurio*) na dveh izbranih popisnih ploskvah na Goričkem. Želeli smo ugotoviti gostoto srakoperjev na popisnih ploskvah ter ugotoviti, kateri je njihov najpogostejši prehranjevalni habitat in kakšne so značilnosti njihovih lovnih mest.

Rjavi srakoper spada v Sloveniji med zelo razširjene gnezdilce. Gnezdi v kulturni pokrajini z živimi mejami, grmiščih na gozdnih obronkih, močvirnih travnikih, na zaraščajočih se posekah v gozdu in na zaraščajočih se pašnikih, v lokah, sadovnjakih in vrtovih. Najpogostejši je v nižavju in sredogorju, segajo pa tudi do drevesne meje. Kot plenilec velikih žuželk velja za ogroženo vrsto. Pri nas je zaradi intenzifikacije kmetijstva v nižavjih vse bolj redek (Geister, 1995). Vrsta je uvrščena na slovenski rdeči seznam ogroženih ptic gnezdilc kot ranljiva vrsta (kategorija V1).

OPIS OBMOČJA IN METODE DE LA

Rjave srakoperje smo popisovali na dveh ploskvah, velikih 200 ha. Prva popisna ploskev se nahaja v dolini potoka Ledava, severno od Ledavskega jezera. V osrednjem delu ploskve je vas Pertoča. Severno od glavne ceste prevladujejo njivske površine, južno pa se razprostirajo vlažni travniki. Travniki v bližini jezera so bili nepokošeni, bližje vasi pa pokošeni. Travniki so gosto prepredeni z mejicami in posameznimi drevesi. Zahodni del popisne ploskve zajema obronke gričevja. Tam prevladujejo njive. Druga popisna ploskev se nahaja med vasem Dolenci in Budinci (zaselki Benčecin Breg, Šoštarin Breg, Krajcarin Breg in Vankin Breg) na severovzhodu Goričkega. Popisna ploskev zajema mozaično kulturno krajino, tipično za ta del Goričkega, s prepletajočimi njivami, suhimi in vlažnimi travniki, visokodebelnimi sadovnjaki, vinogradi, vrtovi, mejicami, in gozdički.

Srakoperje smo popisovali s pomočjo metode štetja na površini. Vsako popisno ploskev smo popisali enkrat. Popisovali smo 26., 27., 28. in 29. junija. Pri tem smo obhodili celotno območje razen gozdnih površin. Mesto vsakega opaženega rjavega srakoperja smo vrisali na digitalni ortofoto posnetek v merilu 1 : 5000. Kot zaseden teritorij smo upoštevali opazovanje samca ali para. Pri tem smo pazili, da nismo podvajali registracij. Popisovali smo v jutranjem in popoldanskem času. Na ta način smo ocenili velikost populacije na posameznem popisnem območju in izračunali gostoto. Za vsakega opazovanega srakoperja smo določili tudi tip in višino (na pol metra natančno) lovnega mesta ter habitat, v katerem je srakoper lovil. Značilnost lovnega mesta in tip prehranjevalnega habitata smo beležili tudi za naključno opažene rjave srakoperje po drugih delih Goričkega.

REZULTATI IN DISKUSIJA

Na območju vasi Dolenci in Budinci smo popisali sedemnajst teritorijev. Ugotovljene gostote na tem območju spadajo med nižje ugotovljene v Sloveniji (tabela 1), so pa višje kot so bile ugotovljene na podobnem raziskovalnem taboru v Slovenskih goricah (Božič 2004). Tam so

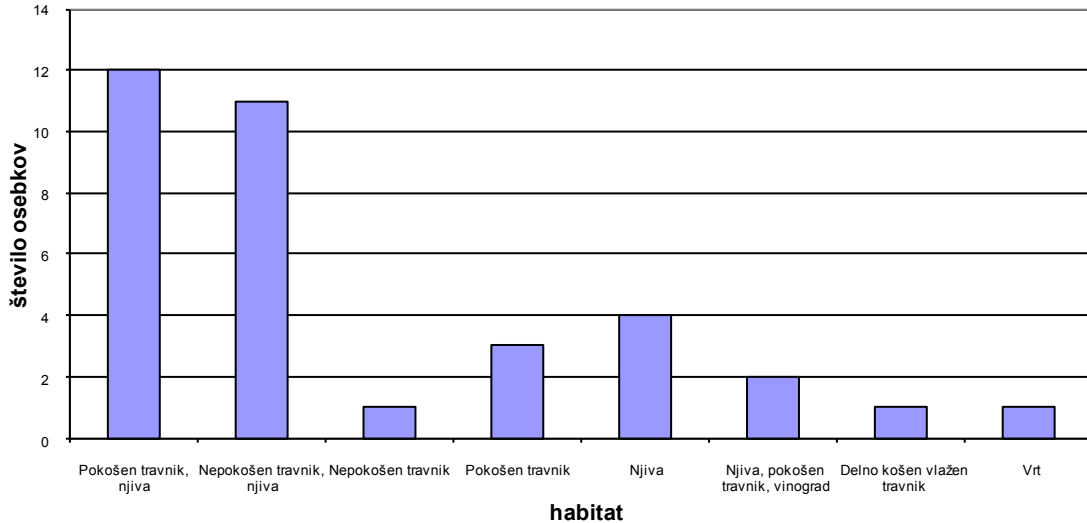
bili srakoperji popisani na precej večji površini z večjim deležem gozda. Ekološke gostote iz Slovenskih goric (izračunane samo za negozdne površine) so podobne absolutnim gostotam na ploskvi v okolici Dolencev in Budincev, kjer je le nekaj manjših gozdnih otokov.

Na popisni ploskvi v okolici Pertoče nismo popisali niti enega rjavega srakoperja. Ocenjujemo, da je del popisne ploskve, ki leži severno od vasi Pertoča, neprimeren za gnezdenje rjavih srakoperjev, ker so na tem delu samo njivske površine, med parcelami pa je zelo malo višjih struktur (grmov, dreves, mejic), ki so nujna sestavina habitata rjavih srakoperjev. Del ploskve, ki leži v bližini Ledavskega jezera, poraščajo pretežno nepokošeni travniki z mejicami in gozdički, ki prav tako ne ustrezajo rjavim srakoperjem. Območje vlažnih pokošenih travnikov z mejicami, ki ležijo južno od vasi Pertoča so navidez primeren habitat za gnezdenje rjavih srakoperjev, tako da vzroka za njihovo odsotnost ne poznamo. Podatki iz Šturmovcev, kjer so bili srakoperji popisani večkrat od leta 1992 dalje, pa kažejo na močan upad populacije (Denac 2003, tabela 1). Upad številčnosti rjavih srakoperjev na tem območju se še nadaljuje (Matjaž Premzl, ustni vir). Domnevamo lahko, da veljajo podobni trendi tudi v dolini Ledave, kjer rjave srakoperje po eni strani ogroža intenzifikacija kmetijstva, po drugi strani pa zaraščanje preostalih močvirnih travnikov.

Tabela1: Gnezditvena gostota rjavega srakoperja

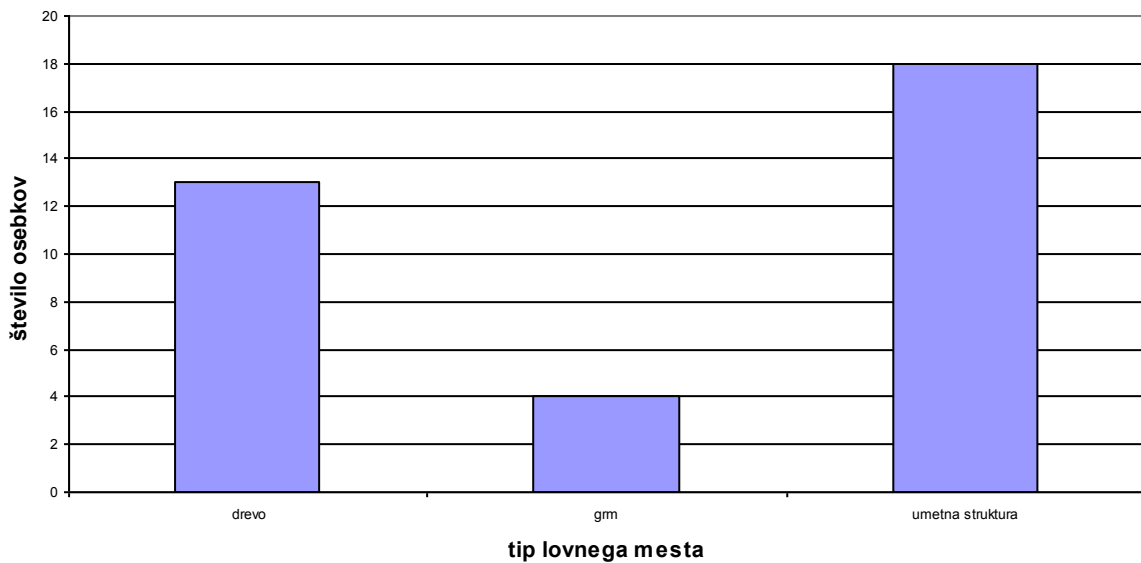
<i>Območje</i>	<i>Površina (ha)</i>	<i>Gostota (št. parov / 10 ha)</i>	<i>Vir</i>
Pertoča	200	0	to delo
Dolenci-Budinci	200	0,85	to delo
Slovenske gorice (2003)	1852	0,41	Božič (2004)
Slovenske gorice (2004)	1214	0,45	Božič (2004)
Šturmovci (leto 1992)	440	3,9	Denac (2003)
Šturmovci (leto 1997)	440	2,1	Denac (2003)
Šturmovci (leto 2003)	440	1,2	Denac (2003)
Trebež (okolica Velike Polane)	40	2,3	Vukelič (2000)
Gosposko (okolica Velike Polane)	136	2,8	Vukelič (2000)
Panovje (okolica Velike Polane)	21	2,8	Vukelič (2000)
Medvedce (leto 2003)	88	1,2	Kerček (2009)
Medvedce (leto 1993)	155	0,7	Vogrin (1996)
Ljubljansko barje (max. gostota na 100 ha)	100	2,4	Trontelj (1994)
Jovsi	460	0,2	Trontelj & Vogrin (1993)
Volčeški travniki	65	0,8	Štumberger (1994)

Večina srakoperjev se je prehranjevala na meji dveh različnih habitatov, zlasti travnikov in njiv (slika 1). Na travnikih v okolici Velike Polane, kjer so bile ugotovljene zelo visoke gostote rjavih srakoperjev, je večina osebkov lovila na različnih tipih travnikov. V tej luči je odsotnost rjavih srakoperjev na košenih travnikih južno od vasi Pertoča še nekoliko bolj presenetljiva. Za pojasnitev vzrokov bi bile zato potrebne še dodatne raziskave.



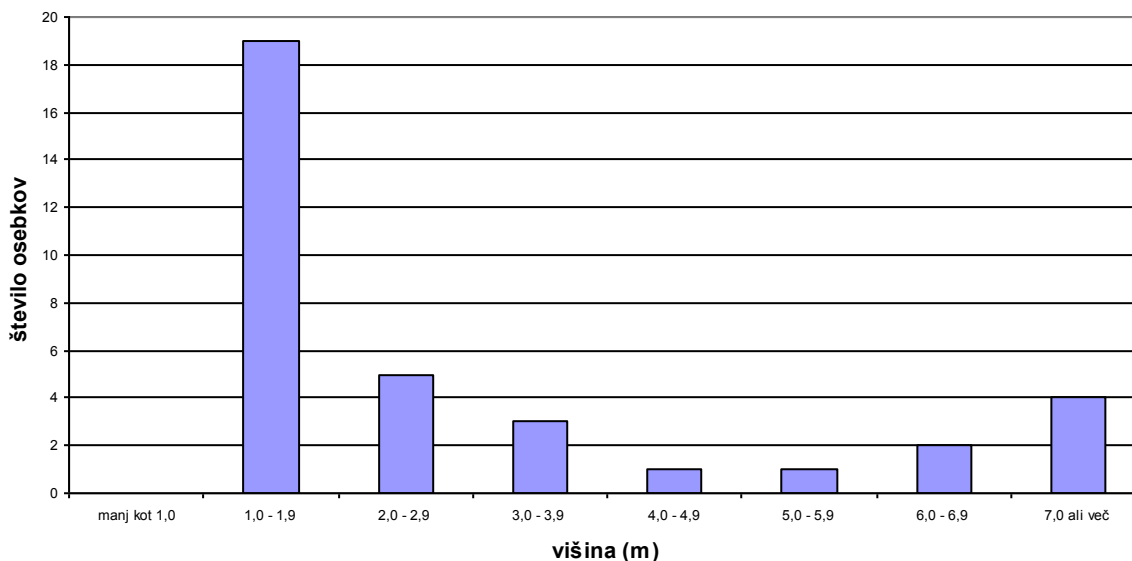
Slika 1: Prehranjevalni habitati rjavih srakoperjev.

Iz slike 2 je razvidno, da rjavi srakoperji najpogosteje lovijo iz umetnih struktur, kot so količki, ograje, žice daljnovoda. Pogosto lovijo tudi iz drevesa, redkeje pa iz grma.



Slika 2: Tipi lovnih mest rjavih srakoperjev.

Največ srakoperjev je lovilo iz prež na višini od 1 do 1,9 metra (slika 3), kar se ujema z rezultati iz podobne raziskave na travnikih v okolici Velike Polane (Vukelič 2000).



Slika 3: Razporeditve lovnih mest rjavih srakoperjev po višinskih razredih.

LITERATURA

- Božič, L. (2004). Poročilo o delu 2. skupine na Mladinskem ornitološkem taboru »Ptuj 2004«; (neobjavljen vir).
- Denac, D. (2003). Upad populacije in sprememba rabe tal v lovnem habitatu rjavega srakoperja *Lanius collurio* v Šturmovcih (SV Slovenija). – *Acrocephalus* 24 (118): 97–102.
- Geister, I. (1995). Ornitološki atlas Slovenije. DZS, Ljubljana.
- Kerček, M. (2009). Gnezdilke kopenskega dela zadrževalnika Medvedce. – *Acrocephalus* 30 (141/142/143): 165–179.
- Štumberger, B. (1994). Popis ptic Volčeških travnikov (Celje) in njihovo naravovarstveno ovrednotenje. – *Acrocephalus* 15 (65/66): 123–134.
- Trontelj, P. & Vogrin, M. (1993). Ptice Jovsov in predlogi za njihovo varstvo. – *Acrocephalus* 14 (61): 200–212.
- Trontelj, P. (1994). Ptice kot indikator ekološkega pomena Ljubljanskega barja (Slovenija). – *Scopolia* 32: 1–61
- Vogrin, M. (1996). Gnezdilke močvirnih travnikov v zadrževalniku Medvedce na Dravskem polju. – *Acrocephalus* 17 (75/76): 61–71.
- Vukelič, E. (2000). Popis rjavih srakoperjev *Lanius collurio* na vlažnih travnikih v okolici Velike Polane. Poročilo o delu skupine na Mladinskem ornitološkem taboru »Polana 1999«; (neobjavljen vir).
- Vukelič, E. (2005). Vpliv načinov gospodarjenja s travišči na ptice gnezdilke Ljubljanskega barja. – Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani.